

7.3. Sıvılaşma Potansiyeli Hesaplamaları

7.3.1. Genel

Sıvılaşma potansiyeli hesaplamaları, Çalışma Alanı içerisinde potansiyel olarak sıvılaşabilecek alanların dağılımının ve bu alanların bölgesel özelliklerinin gözden geçirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

TC4, ISSMFE(1993) tarafından yayımlanmış olan “Sismik Jeoteknik Risklerde Zonlama Kılavuzu, (the Manual for Zonation on Seismic Geotechnical Hazards)”nda aşağıdaki üç aşama, sıvılaşma potansiyeli tahminleri olarak işaret edilmiştir.

- Metod Aşama 1: Jeolojik ve topografik haritalar ile tarihsel afet bilgilerini kullanarak yapılan basit ve sentetik analizler
- Metod Aşama 2: Arazi gözlemlerinin sonuçları, yerel halkla yapılan görüşmeler, ve benzeri verilerle daha detaylı bir analiz
- Metod Aşama 3: Jeolojik araştırmaların sonuçlarının ve nümerik alanizlerin kullanıldığı daha detaylı bir analiz

Çalışmanın diğer değerlendirme maddeleriyle kıyaslandığında, Metod Aşama 3 kalite ve içerik açısından uygun görülmüştür. Sıvılaşma potansiyelinin hesaplanmasının ana içeriği, sismik hareketle zemin mukavemetinin karşılaştırılmasıdır. Bu değerleri belirlemek için birçok prosedür mevcuttur. Zemin özellikleri, basit fiziksel özellik testleri yada detaylı dinamik laboratuvar testleriyle belirlenir. Sismik hareket, bölgenin zemin sınıfıyla ilgili bilgilerin kullanılmasıyla yada hedef depremler için bir tahmini dalgaformu kullanılarak belirlenir. İkinci yol izlenecekse, dalgaformu bir deprem sırasında ivmenin maksimum değerini yada ivmenin zamana bağlı değişimini elde etmek için kullanılır. Prosedür, tahmin hedefleri dikkate alarak belirlenmelidir. Önemli tesislerin dizaynında öngörülmüş olan kritik durumlar söz konusu olduğunda, detaylı prosedürler kullanılarak nokta bazlı analizler gerçekleştirilmelidir. Bu sismik mikrobölgeleme çalışmasında, tüm Çalışma Alanı içerisinde zemin mukavemeti ve sismik hareket aynı kalite düzeyinde belirlenmelidir. Bu bakımdan bazı istatistik metodların kullanılması uygundur.

Çalışmada, zemin özellikleri ve sismik hareket ile ilgili aşağıdaki bilgiler mevcuttur.

Standart Penetrasyon Testleri (SPT) ile birlikte Sondaj kuyusu logları,

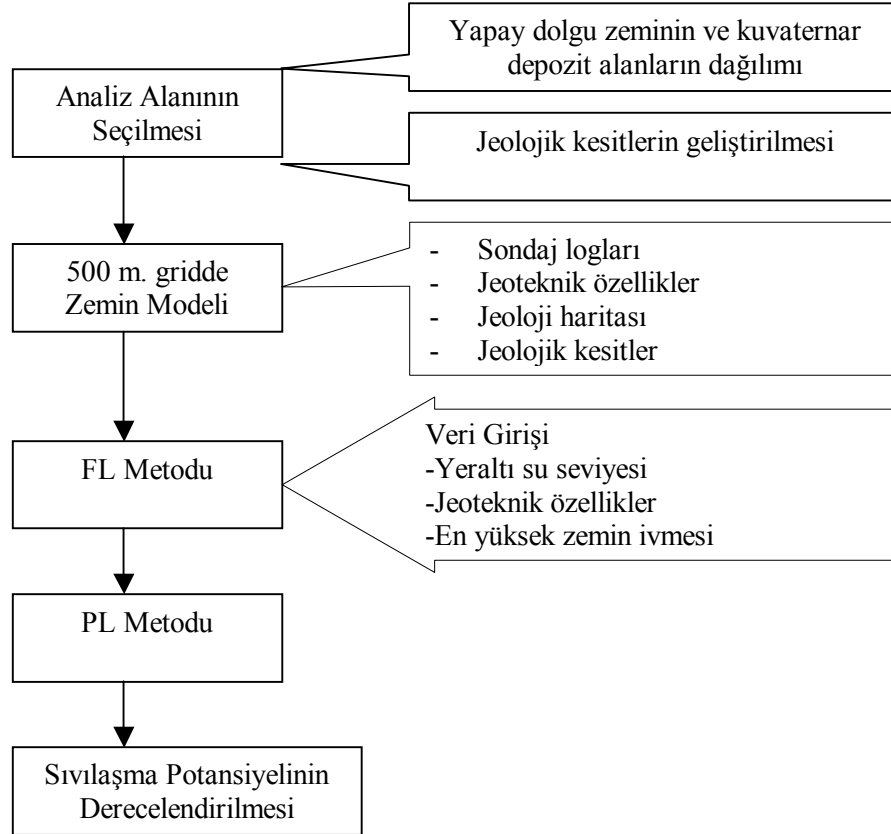
Fiziki zemin özellikleri,

Senaryo depremler için En yüksek zemin ivmesi,

Yukarıdakiler dikkate alınarak, Çalışmada FL metodu ile PL metodunun bir kombinasyonu kullanılmıştır. Bu metod pratik amaçlar doğrultusunda Japonya’da yaygın olarak kullanılmaktadır.

Yapay dolgu zemin ve Kuavternar depozit alanlar değerlendirmenin amacıdır. Deprem analizinde kullanılmış olan 500 m grid sistemi modelleme için hazırlanmıştır.

Şekil 7.3.1 ‘de sıvılaşma potansiyeli analizinin akış diyagramı gösterilmektedir.

Şekil 7.3.1 Sıvılaşma Analizinin Akış Diyagramı

7.3.2. Hesaplama Metodu

Herbir tabaka için sıvılaşma potansiyeli FL metodu kullanılarak analiz edilir. PL metoduyla da, analiz edilen noktanın bütünü için sıvılaşma potansiyeli FL metodu sonuçları temel alınarak analiz edilir.

FL Metodu (Japanese Design Specification of Highway Bridge, revize 1996)

Değerlendirilecek olan zemin durumu

Zemin yüzeyinden 20 m derinliğe kadar Kuvaternar kumlu zemin

Zemin yüzeyine 10 m'den daha yakın yeraltı su seviyesi

$$F_L = R/L$$

F_L : sıvılaşma dayanım faktörü

$F_L \leq 1.0$: sıvılaşma öngörülür

$F_L > 1.0$: sıvılaşma öngörülmez

R: periyodik kesme mukavemeti etkin örtü basıncı

$$R = C_w \times R_L$$

C_w : deprem tipi için korrelasyon katsayısı

Tip 1 deprem (plaka sınırlı tip, büyük ölçekte)

$$C_w = 1.0$$

Tip 2 deprem (karasal tip)

$$C_w = 1.0 \quad (R_L \leq 1.0)$$

$$= 3.3R_L + 0.67 \quad (0.1 < R_L \leq 0.4)$$

$$= 2.0 \quad (0.4 < R_L)$$

R_L : laboratuvar testlerinden elde edilen periyodik dayanım oranı

$$R_L = 0.0882 (N_a/1.7)^{0.5} \quad (N_a < 14)$$

$$= 0.0882 (N_a/1.7)^{0.5} + 1.6 \times 10^{-6} (N_a - 14)^{4.5} \quad (14 \leq N_a)$$

Kumlu Zemin

$$N_a = c_1 N + c_2$$

$$c_1 = 1 \quad (0\% \leq F_c < 10\%),$$

$$= (F_c + 40) / 50 \quad (10\% \leq F_c < 60\%)$$

$$= F_c / 20 - 1 \quad (60\% \leq F_c)$$

$$c_2 = 0 \quad (0\% \leq F_c < 10\%)$$

$$= (F_c - 10) / 18 \quad (10\% \leq F_c)$$

F_c : ince taneli içerik

Çakıllı Zemin

$$N_a = \{1 - 0.36 \log_{10}(D_{50}/2.0)\} N_1$$

N: SPT darbe sayısı

N_a : tane boyu için ilişkilendirilmiş olan N değeri

$$N_1: 1.7N / (\sigma_v' + 0.7)$$

D_{50} : ortalama tane çapı (mm)

L: etkin örtü yük basıncı kesme gerilimi

$$L = \alpha / g \times \sigma_v / \sigma_v' \times r_d$$

r_d : basınç azalım faktörü

$$r_d = 1.0 - 0.015x$$

x : zemin yüzeyinin altındaki derinlik (m)

α : en yüksek zemin ivmesi (gal)

g: yerçekimi ivmesi (= 980 gal)

σ_v : toplam örtü basıncı

σ_v' : etkin örtü basıncı

PL Metodu (Iwasaki et al. 1982)

$$P_L = \int_0^{20} F \cdot w(z) dz$$

$15 < P_L$ Çok yüksek potansiyel

$5 < P_L \leq 15$ Kısmen yüksek potansiyel

$0 < P_L \leq 5$ Kısmen düşük potansiyel

$P_L = 0$ Çok düşük potansiyel

$$F = 1 - F_L \quad (F_L < 1.0)$$

$$= 0 \quad (F_L \geq 1.0)$$

$$w(z) = 10 - 0.5z$$

P_L : sıvılaşma potansiyeli endeksi

F_L : sıvılaşma dayanım faktörü

$w(z)$: derinlik için ağırlık fonksiyonu

z : zemin yüzeyinin altındaki derinlik (m)

7.3.3. Analizler İçin Öndurum

(1) Analiz Edilen Alan

Genellikle sıvılaşma, yumuşak alüvyonlu doymuş kumlu depozitte meydana gelir. Japon Karayolları Köprüleri Dizayn Spesifikasyonu (Japanese Design Specification of Highway Bridge), sıvılaşma potansiyeli değerlendirmesi gerektiren zemin yapısı durumlarını aşağıdaki gibi tanımlamaktadır.

Prensipite, aşağıdaki üç durumda içeren Alüvyonlu doymuş kumlu depozit için sıvılaşma potansiyeli analizi gereklidir.

Mevcut zemin yüzeyinden 20 m. derinlik içinde doymuş kumlu tabaka ile mevcut zemin yüzeyinden 10 m. derinlikte yeraltı su seviyesi.

İnce tane içeriği(FC) %35'den az olan toprak tabakası, yada FC %35'ten fazla olsa da plastisite indeksi %15'ten az toprak tabakası.

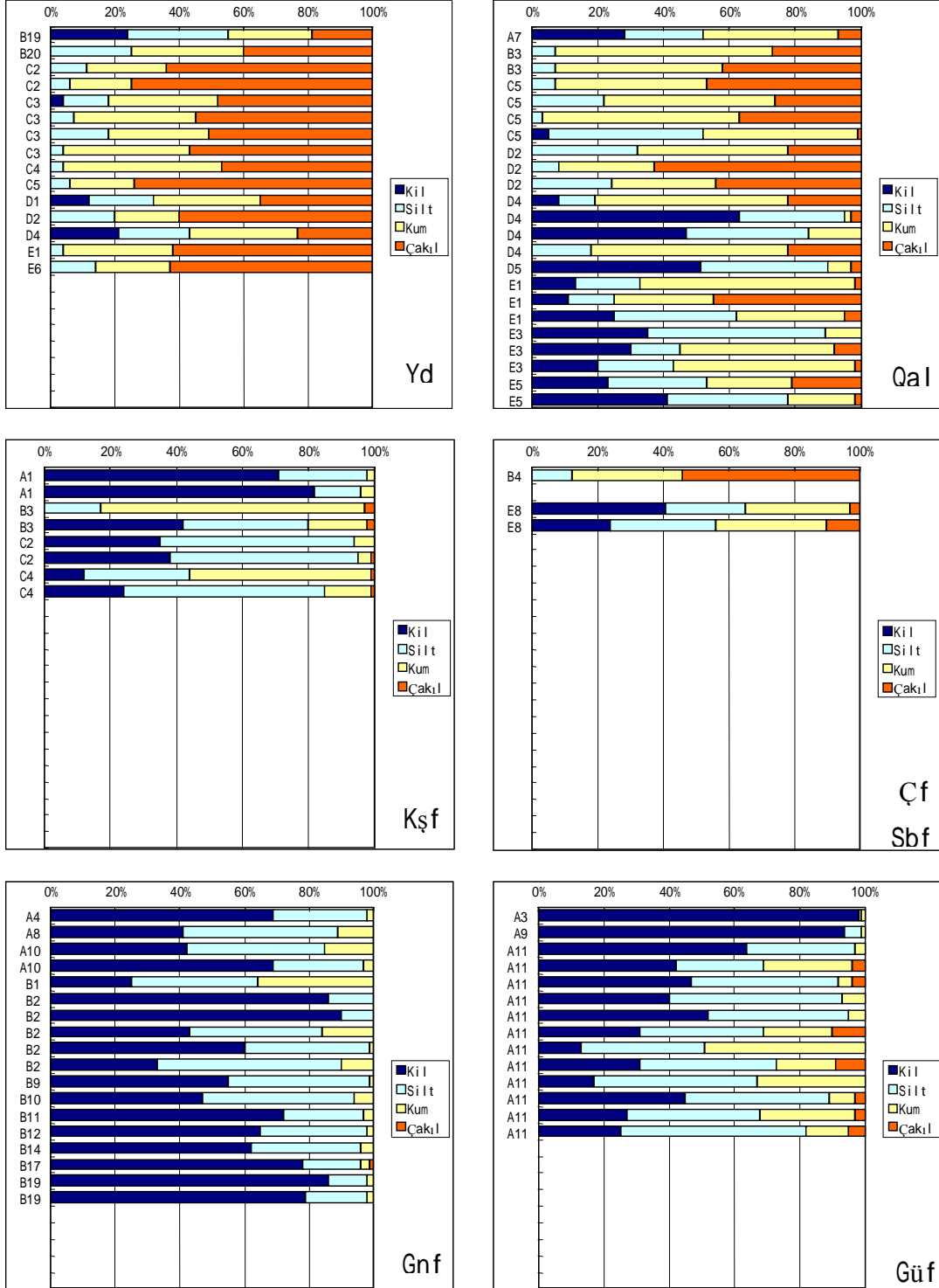
Ortalama parçacık boyutu (D50) 10 mm.'den az olan ve efektif tane boyu 1mm.'den az olan toprak tabakası

Sıvılaşma potansiyeli hesaplanması düşük N değerine sahip yada diyajenezsiz Dilüvyonlu depozit için tavsiye edilir.

Hesaplanacak alanlar aşağıdaki adımlar sonucunda seçilir.

1) Kumlu toprağın çoğunlukla bulunduğu yada yatay olarak süreklilik gösterdiği alanları seç.

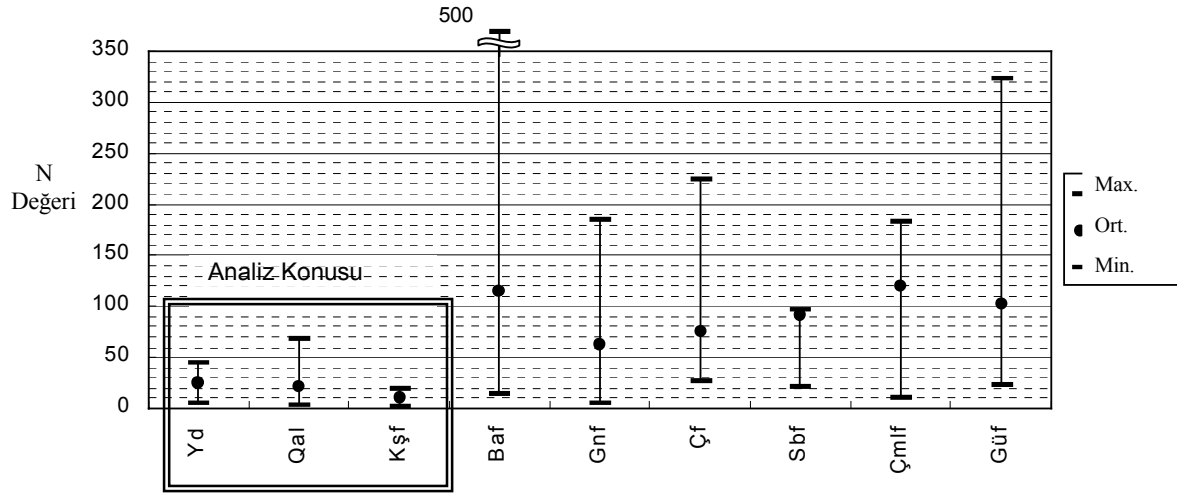
Şekil 7.3.2 'de gösterilen parçacık boyutu dağılımından, Qal, Ksf, Cf ve Sbf kumlu topraktr yada kumlu toprak tabakasına sahiptir.

Şekil 7.3.2 Partikül Boyutu Dağılımı

2) Yumuşak toprağın çoğunlukta olduğu alanı seç

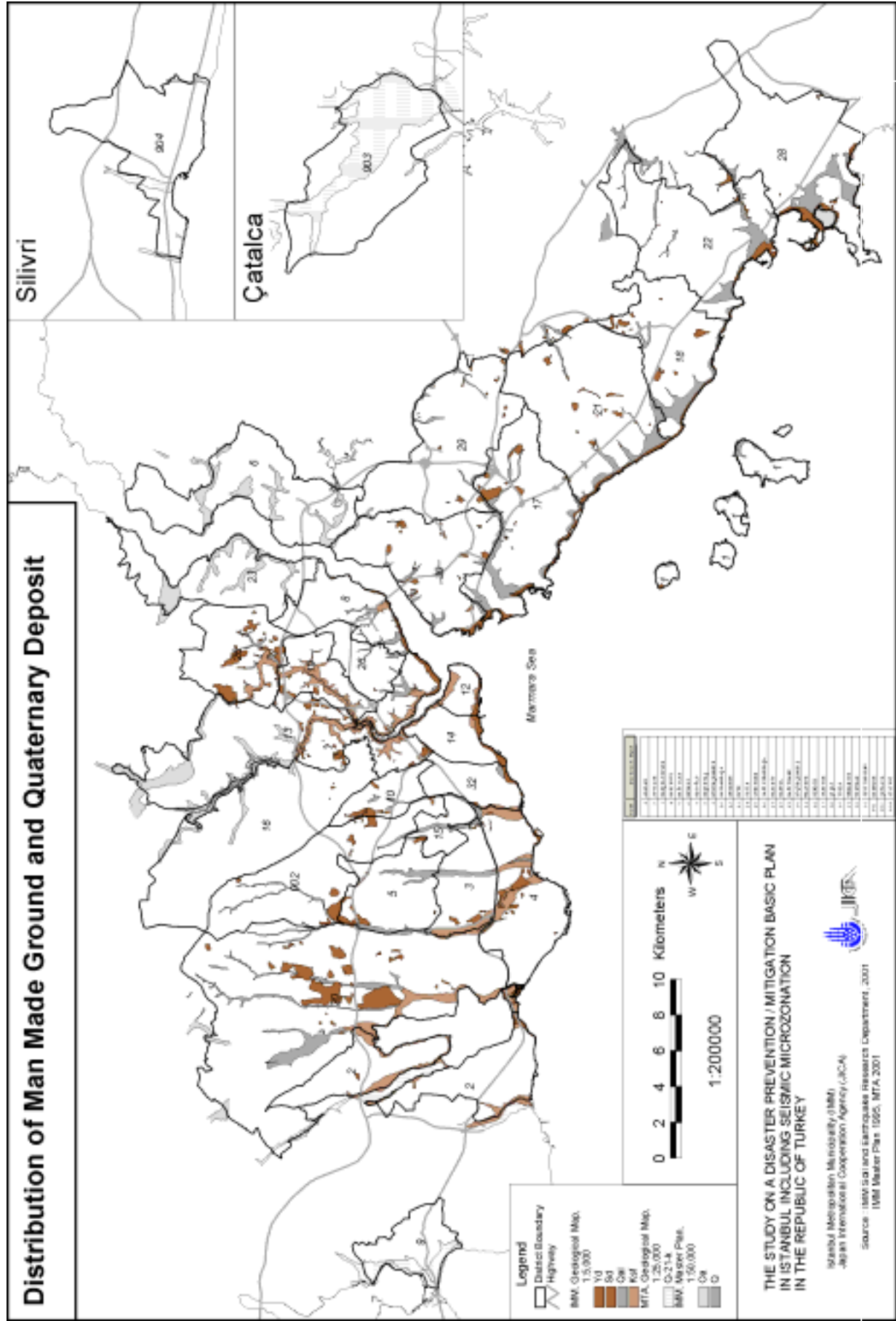
Çf ve Sbf sıvılaşma potansiyeline sahip değildir zira bu tabakalar tersiyer depozittir ve derece sementasyonu, diyajenezden dolayı göreceli olarak yüksektir. Şekil 7.3.3'te her katmanın N değer aralığı gösterilmiştir. Tersiyer depozit (Çf, Sbf) yapay dolgu zeminden ve Kuvaternar depozitten (Qal, Kşf) açık bir şekilde daha yüksek N değerini göstermektedir.

Şekil 7.3.3 Sementasyona Uğramamış Zemin Katmanlarının N Değeri Aralığı

Sıvılaşma zemindeki partiküllerin yeniden düzenlendiği ve depremle birlikte oluşan dairesel vibrasyon ile toprak zeminin basınçla parçalara ayrıldığı bir olaydır. Bu sebepten, sıvılaşma potansiyeli düşük N değerlerine sahip olan yumuşak ve hafif zeminde daha yüksektir. Bundan dolayı, sıvılaşma potansiyeli çalışması sadece yapay dolgu (Yd) ve Kuvaternar depozit (Qal, Kşf) alanlarda gerçekleştirilmiştir.

Şekil 7.3.4 'de yapay dolgu ve kuvaternar depozit alanlar gösterilmiştir.

Şekil 7.3.4 Yapay Dolgu Zemin ve Kuvaternar Deposit Dağılımı

Yapay dolgu ve Kuvaternar depozit bakımından ilçelerin karakteristiği aşağıda gösterilmiştir:

Her bir ilçedeki yapay dolgu ve Kuvaternar depozit ortalama oranı yaklaşık olarak sırasıyla %3 ve %11'dir. Diğer bir deyişle; sıvılaşma potansiyeli ile ilgili olarak çalışılan alan, toplam Çalışma Alanının %14'ünü teşkil etmektedir.(Bkz. Tablo 7.3.1 ve Şekil 7.3.5).

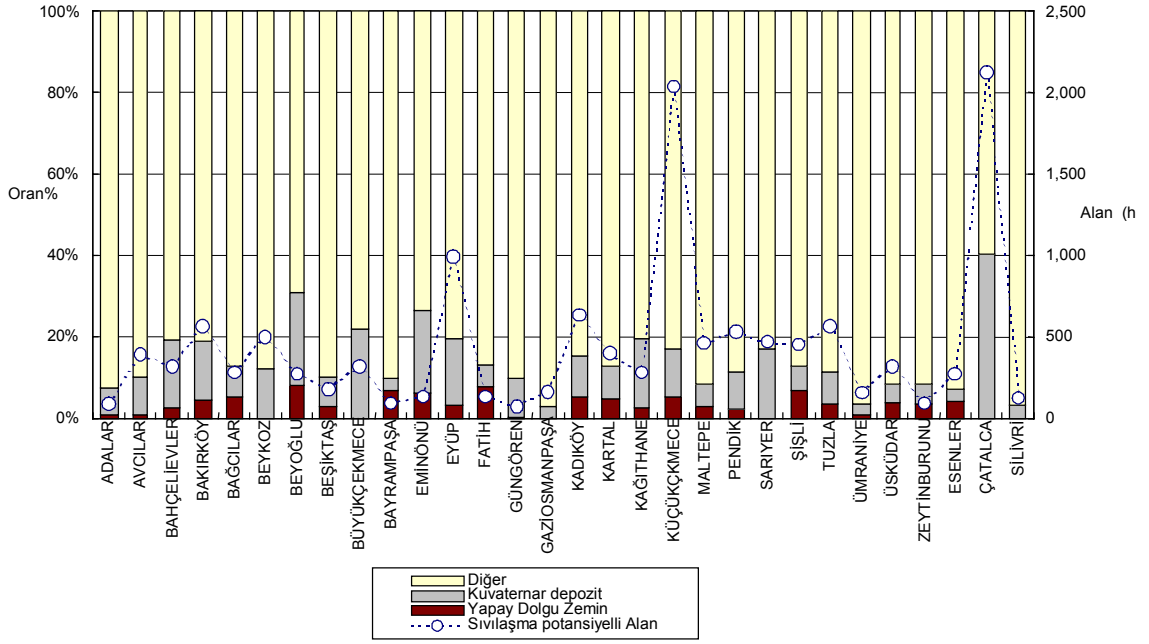
Çatalca ilçesi en yüksek orana sahiptir (yaklaşık 40%). Diğer taraftan, en düşük orana sahip ilçe Gaziosmanpaşa'dır (yaklaşık 3%).

Tablo 7.3.1 İlçelere Göre Sıvılaşma Potansiyelli Zemin Dağılımının Özeti

Kod	İlçe	Alan (ha)								Oran (%)		
		İMM				Master Plan	MTA	Diğer	Topla	Yapay Dolgu Zemin	Kuvaternar Depozit	Diğer
		Yapay Dolgu Zemin		Kuvaternar Depozit								
		Yd	Sd	Qal	Kş f	Oa	Q-21-k					
1	ADALAR	10	0	73	0	0	0	1,016	1,100	0.9	6.7	92.4
2	AVCILAR	40	0	0	350	0	0	3,471	3,861	1.0	9.1	89.9
3	BAHÇELİ EVLER	42	0	125	154	0	0	1,340	1,661	2.5	16.8	80.7
4	BAKIRKÖY	131	0	80	350	0	0	2,390	2,951	4.4	14.6	81.0
5	BAĞCILAR	117	0	163	0	0	0	1,914	2,194	5.3	7.4	87.2
6	BEYKOZ	0	0	0	0	503	0	3,653	4,156	0.0	12.1	87.9
7	BEYOĞLU	74	0	59	143	0	0	614	889	8.3	22.7	69.0
8	BESİKTAŞ	51	0	101	27	0	0	1,632	1,811	2.8	7.0	90.1
9	BÜYÜKÇEKMECE	0	0	0	0	0	321	1,153	1,474	0.0	21.8	78.2
10	BAYRAMPAŞA	67	0	27	0	0	0	865	958	7.0	2.8	90.3
12	EMİNÖNÜ	32	0	0	102	0	0	374	508	6.4	20.0	73.6
13	EYÜP	156	0	9	297	529	0	4,059	5,050	3.1	16.5	80.4
14	FATİH	81	0	1	55	0	0	909	1,045	7.8	5.3	86.9
15	GÜNGÖREN	1	0	68	0	0	0	649	718	0.2	9.5	90.3
16	GAZİOSMANPAŞA	4	0	0	4	153	0	5,515	5,676	0.1	2.8	97.2
17	KADIKÖY	110	114	407	0	0	0	3,496	4,128	5.4	9.9	84.7
18	KARTAL	87	56	260	0	0	0	2,733	3,135	4.5	8.3	87.2
19	KAĞITHANE	35	0	2	247	0	0	1,158	1,443	2.5	17.3	80.2
20	KÜÇÜKÇEKMECE	657	0	641	434	309	0	10,133	12,173	5.4	11.4	83.2
21	MALTEPE	76	78	309	0	0	0	5,066	5,530	2.8	5.6	91.6
22	PENDİK	13	97	424	0	0	0	4,197	4,731	2.3	9.0	88.7
23	SARIYER	0	0	0	0	465	0	2,309	2,774	0.0	16.8	83.2
26	ŞİŞLİ	244	0	79	128	0	0	3,092	3,543	6.9	5.9	87.3
28	TUZLA	12	164	384	0	0	0	4,437	4,998	3.5	7.7	88.8
29	ÜMRANİYE	47	0	100	0	13	0	4,401	4,561	1.0	2.5	96.5
30	ÜSKÜDAR	98	42	150	0	29	0	3,463	3,783	3.7	4.7	91.5
32	ZEYTİNBURUNU	39	0	29	29	0	0	1,052	1,149	3.4	5.0	91.6
902	ESENLER	154	0	121	0	0	0	3,616	3,890	4.0	3.1	92.9
903	ÇATALCA	0	0	0	0	0	2,127	3,137	5,263	0.0	40.4	59.6
904	SİLVİRİ	0	0	0	0	0	125	3,703	3,828	0.0	3.3	96.7
Topla		13,435						85,546	98,981	13.6		86.4
ortalama		-						-	-	3.2	10.9	86.0

Kaynak: JICA Çalışma Ekibi

Not: Jeolojik birim alanı 50m kare gridler kullanılarak sayılmıştır. Sayılan birim her bir jeolojik birimdeki 50m grid sayısıdır.

Şekil 7.3.5 İlçelere Göre Sıvılaşma Potansiyelli Zeminlerin Dağılımı

(2) Zemin parametrelerinin oluşturulması

1) Zemin bilgilerinin toplanması

Analiz edilen alan içindeki zemin durumlarıyla ilgili bilgi kaynaklarına göre aşağıdaki veriler kullanılmıştır:

Analiz alanında Çalışma Ekibi tarafından yürütülen sondajları temel alan sondaj logları (No. C1-C5, D1-D5 ve E1-E5) ve laboratuvar testlerinin sonuçları (46 numune).

Aynı alanın mevcut sondaj logları (480 sondaj kuyusu için) ve geçmiş laboratuvar testlerinin sonuçları (93 sondaj kuyusu için, 214 numune).

Geçmiş zemin laboratuvar testlerinin elde edilen sonuçlarının sayısı mevcut sondaj loglarının sayısından çok daha azdır, ve geçmiş sondaj loglarının zemin sınıflandırmalarının çoğu mühendislerin ampirik ve kalitatif değerlendirmelerinin sonucu olarak belirlenmiştir. Bundan dolayı, sadece “Zemin Tanımlaması” bölümünde tanımlanan matriks bilgisi mevcut sondaj loglarından kullanılmıştır.

2) Zemin özelliklerinin sınıflandırılması

Birçok durumda, zemin özelliği dağılımı çok karmaşık bir yapı ortaya koymaktadır, ve Çalışma Alanının özellikle vadilerine dağılmış olan kuvaternar depozit tabaka evrelerinin yatay ve dikey doğrultuda karmaşık olmaları beklenen bir durumdur.

Bununla birlikte zemin bilgisinin sınırlı olmasından dolayı bu karmaşık tabaka evrelerini yansıtan detaylı çalışmanın gerçekleştirilmesi zordur. Bu durumda, sınırlı bilgiyi aşağıda gösterildiği gibi, zemin özelliklerinin sınıflandırılmasının sadeleştirilmesi ile en etkin şekilde kullanarak, mümkün olabilecek en geniş alan için zemin sıvılaşma potansiyelinin çalışılmasına karar verilmiştir:

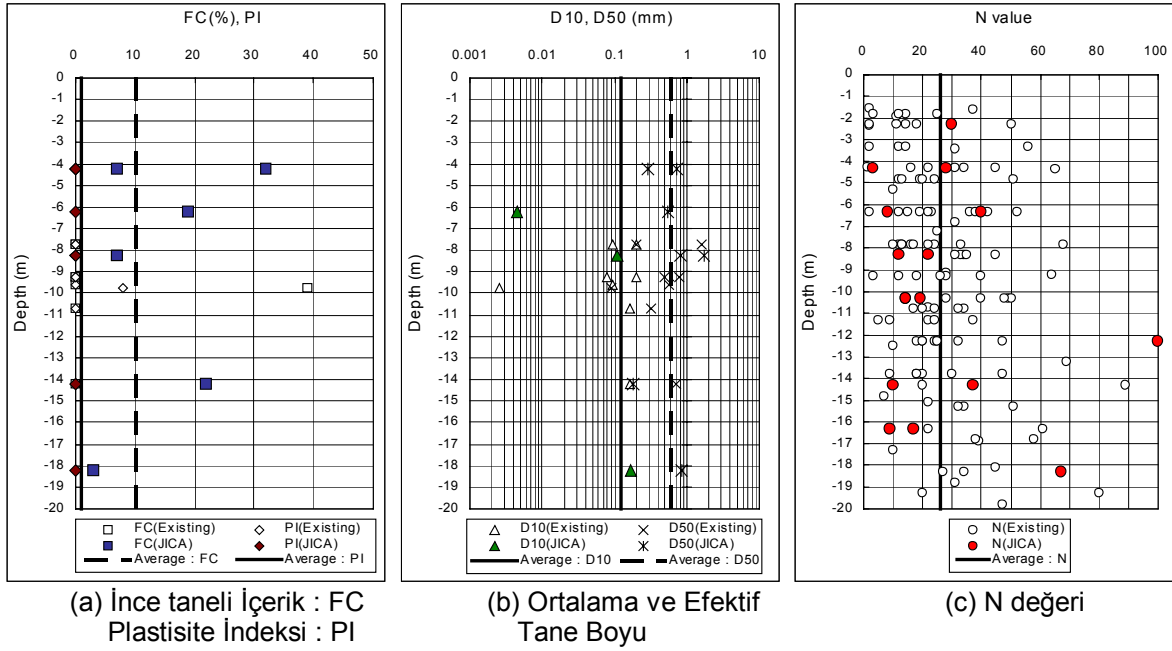
Yapay Dolgu: Yapay dolgu zeminde çeşitli malzemenin kullanıldığı tahmin edilmektedir ve her zemin için bir sabit belirlemek zordur. Bundan dolayı, Yapay Dolgu, ortalama zemin özelliklerine sahip kabul edilerek, başlı başına bir zemin özellik bölümü olarak alınmaya karar verilmiştir.

Kuvaternar Depozit: Sıvılaşma incelenirken, zemin özellikleri temel ve ihtiyaci olarak killi toprak, kumlu toprak ve çakılı toprak olarak sınıflandırılmıştır. Mevcut sondaj loglarından alınan etkin verinin matriksler olduğu dikkate alınır, Qal ve Kşf sınıflarının kendi içlerinde üç bölüme ayrılması mantıklıdır. Sonuç olarak, kuvaternar depozit Qal-Kil, Qal-Kum, Qal-Çakıl, Kşf-Kil, Kşf-Kum ve Kşf-Çakıl olarak sınıflandırılmıştır

3) Zemin parametrelerinin oluşturulması

Çalışma için gerekli olan zemin parametreleri N değeri, Birim Ağırlık, İnce Tane İçeriği, efektif tane boyu, ortalama tane çapı ve Plastisite indeksidir. Herbir parametre istatistiki olarak işlenmiş ve herbir zemin sınıflandırması için oluşturulmuştur. Qal-Kum için sabitlerin oluşturulmasında Şekil 7.3.6'de örnek olarak gösterildiği gibi veri dağılımı kullanılmış ve sonuç olarak sabitler oluşturulmuştur.

Zemin özelliği ile ilgili işlenmemiş veri ve grafikler için “Ekler”e bakınız.

Şekil 7.3.6 Qal-Kum (Örnek)

7 çeşit zemin sınıfının herbiri için birim ağırlık verisi mevcut olmadığından bu veriler, çeşitli zemin sınıflarının yaklaşık birim ağırlıklarını içeren Tablo 7.3.2 kaynak alınarak oluşturulmuştur. (Japon Karayolları Köprüleri Dizayn Spesifikasyonları “Japanese Design Specification of Highway Bridge”, 1990)..

Tablo 7.3.2 Çeşitli Zemin Tiplerinin Birim Ağırlık, Ortalama Parçacık Boyu ve İnce Partikül İçeriği yaklaşık Değerleri

Zemin Tipi	Yeraltı Suyu Altındaki Birim Ağırlık ₁₂ (tf/m ³)	Yeraltı Suyu Üstündeki Birim Ağırlık ₁₁ (tf/m ³)	Ortalama Tane Çapı D ₅₀ (mm)	İnce taneli İçerik FC (%)	Jeoloji Sınıflandırması
Üst Toprak	1.7	1.5	0.02	80	-
Silt	1.75	1.55	0.025	75	-
Kumlu Silt	1.8	1.6	0.04	65	Qal-Kil, Kşf-Kil
Siltli İnce Kum	1.8	1.6	0.07	50	-
Çok İnce Kum	1.85	1.65	0.1	40	-
İnce Kum	1.95	1.75	0.15	30	-
Orta Kum	2.0	1.8	0.35	10	-
Kalın Kum	2.0	1.8	0.6	0	Qal-Kum, Qal-Çakıl, Kşf-Kum
Çakıllı Kum	2.1	1.9	2.0	0	Yapay Dolgu, Kşf-Çakıl

Kaynak: Japanese Design Specification of Highway Bridge (Kısmen Uyarlanmış)

Tablo 7.3.3 'te hesaplamalarda kullanılan zemin özellik katsayıları listelenmiştir.

Tablo 7.3.3 Sıvılaşma Analizi için Zemin Özellikleri Özeti

Jeoloji Sınıflandırması	FC (%)	PI	D ₁₀ (mm)	D ₅₀ (mm)	N	γ_2 (tf/m ³)	γ_1 (tf/m ³)
Yapay Dolgu	22	4	0.15	2.7	17	2.1	1.9
Qal-Kil	59	23	no data	0.036	21	1.8	1.6
Qal-Kum	10	1	0.12	0.58	26	2.0	1.8
Qal-Çakıl	11	3	0.11	1.3	26	2.0	1.8
Kşf-Kil	67	43	0.006	0.037	12	1.8	1.6
Kşf-Kum	6	0	0.12	0.50	17	2.0	1.8
Kşf-Çakıl	9	0	0.69	4.2	27	2.1	1.9

FC : İnce Taneli İçerik
PI : Plastisite İndeksi
D₁₀ : Efektif Tane Çapı
D₅₀ : Ortalama Tane Çapı
N : N değeri
 γ_1 : Yeraltı Suyunun Üstünde Birim Ağırlık
 γ_2 : Yeraltı Suyunun Altında Birim Ağırlık

(3) Yeraltı suyu seviyesi

Mevsimplere ve gel-git seviyelerine bağlı yeraltı su seviyesi değişimleri bilinmemektedir. Bu nedenle hesaplamalarda kullanılan yeraltı su seviyesi, Çalışma Ekibi'nin sondaj çalışmaları süresince ve gözlem sondajlarında gözlemlenen en sığ yeraltı su seviyesi dikkate alınarak GL-1 m (GL:Zemin Yüzeyi) olarak oluşturulmuştur. Bu, açık olarak güvenlik tarafında bir tahmindir.

(4) Zemin Modellemesi

Hernekadar sıvılaşma üzerine yapılacak çalışma daha geniş bir alanı kapsayacak şekilde planlanmış olsada, Çalışma Alanı'nda mevcut zemin verisi sınılıdır ve zemin özellikleri sınıflandırması 7 sınıfta toplanacak şekilde sadeleştirilmiştir. Yüksek riske sahip olan ilçeleri belirlemek için sıvılaşma potansiyeline sahip zemin dağılımını elde etmek, bu çalışmanın amacı olduğundan dolayı, mümkün olan en geniş alanı kapsayacak sıvılaşma potansiyeli değerlendirilmesiyle ilgili yargıya varmak gereklidir.

Bu noktadan hareketle, Çalışmanın amaçları ve mevcut zemin bilgileri dikkate alınarak aşağıdaki prosedürleri izleme yoluyla zemin modellemesi oluşturulmuştur.

- Zemin tabakalarının kesitleri, Yapay Dolgu ve Kuvaternar Depozit yapıları kapsayan 7 jeolojik sınıf (Qal-Kil, Qal-Kum, Qal-Çakıl, Ksf-Kil, Ksf-Kum and Ksf-Çakıl) temel alınarak hazırlanmıştır.
- Zemin konfigürasyonu ve kesitler temel alınarak üç boyutlu zemin tabakası yapıları belirlenmiştir.

- Sismik hareket hesaplaması için en küçük birim olan 500 m. gridler kullanılarak ve herbir gride ortalama bir zemin yapısı girilerek, zemin tabakalarının model kolonları hazırlanmıştır. (Ref. Şekil 7.3.7).
- Yüzeyden maksimum 20 m derinliğe kadar olan Modeller oluşturulmuştur.

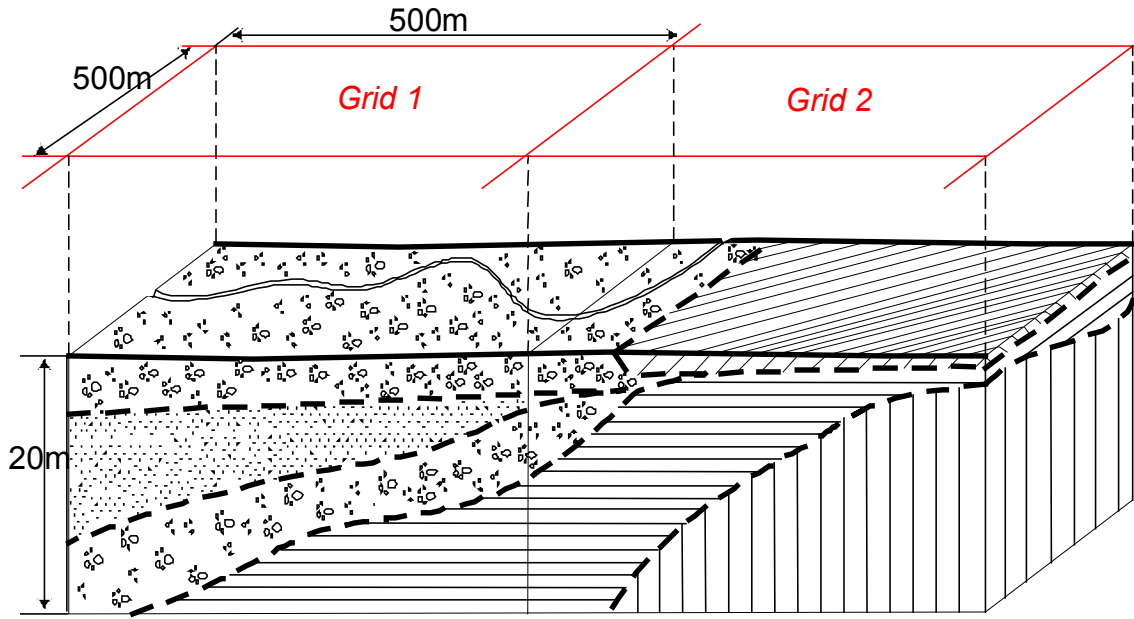
<Örnek>

- Yapay Dolgu yada Kuvaternar Depozit, yada her ikisi birden mütemadi olarak 20 m. yada daha kalın bir zemin tabakası oluşturacak şekilde dağılım gösterdiğinde, yüzeyden 20 m. derinliğe kadar zemin tabakası modellenir.
- Yapay Dolgu yada Kuvaternar Depozit, yada her ikisi birden 20 m.'den daha az bir derinlikte dağılım gösterdiğinde, 20 m.'den daha az derinliğe kadar zemin tabakası modellenir.

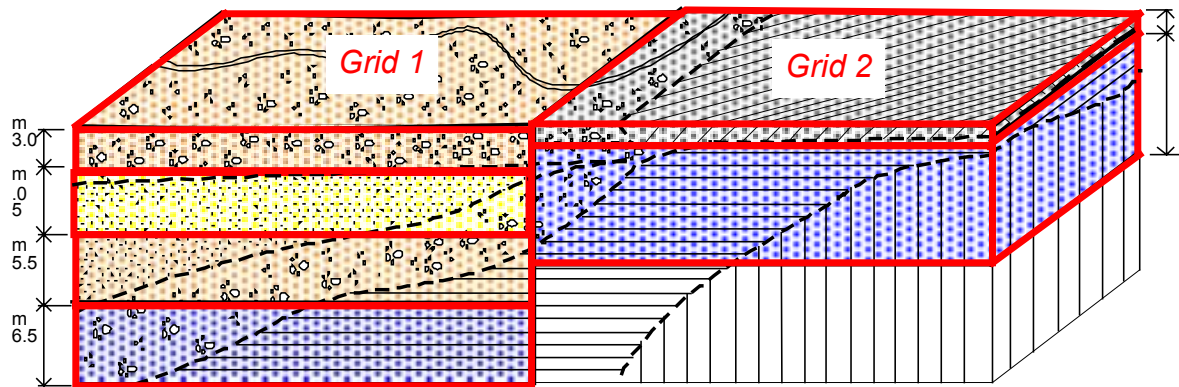
Şekil 7.3.8 'de Yapay Dolgu ve Kuvaternar Depozit yapıların çoğunlukta olduğu alanlardaki 500 m. gridler gösterilmektedir. (1492 grid). Özellikle, zemin verisi mevcut olan ve sıvılaşma çalışması gerçekleştirilmiş spesifik bölgeler kırmızı çizgilerle çerçeveselendirilmiştir. (179 grid).

(5) En yüksek zemin ivmesi

Deprem analizinin sonuçlarından elde edilen en yüksek zemin ivme değerleri hesaplamalara dahil edilmiştir. Sıvılaşma çalışmaları iki durum için gerçekleştirilmiştir, Model C and Model A.

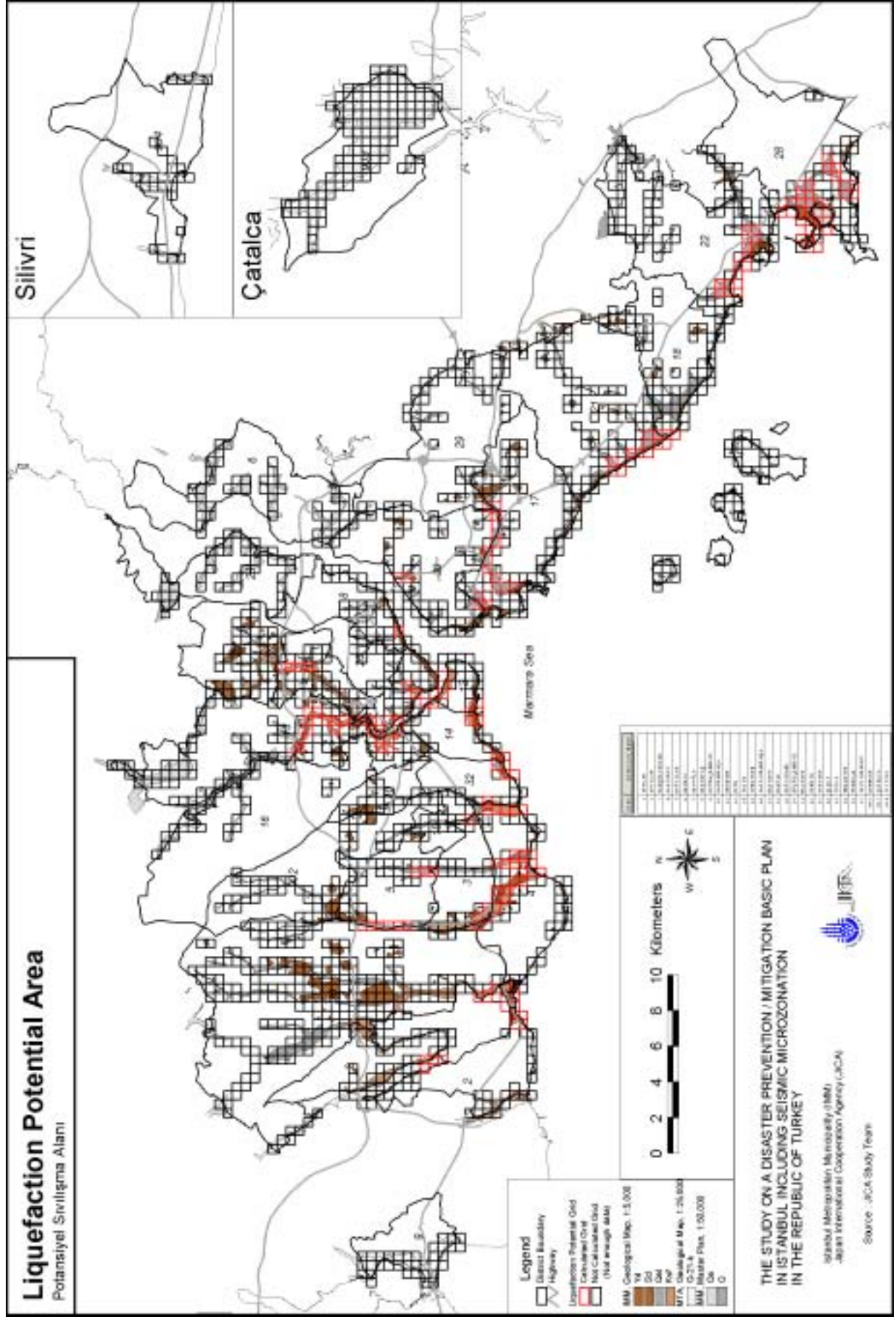
↓
MODELLEME

Jeoloji Modeli			
Grid 1		Grid 2	
Zemin	Kalınlık (m)	Zemin	Kalınlık (m)
Qal Çakıl	3.0	Yapay Dolgu Zemin	1.5
Qal kum	5.0	Qal Kil	9.5
Qal Çakıl	5.5	-	-
Qal kil	6.5	-	-

LEJANT		
		Yapay Dolgu Zemin
		Qal-Kil
		Qal-Kum
		Qal- Çakıl
		Tersiyer
		Jeoloji Sınırı
		Modelleme Blok Sınırı

Şekil 7.3.7 Zemin Modelinin Şematik Diyagramı

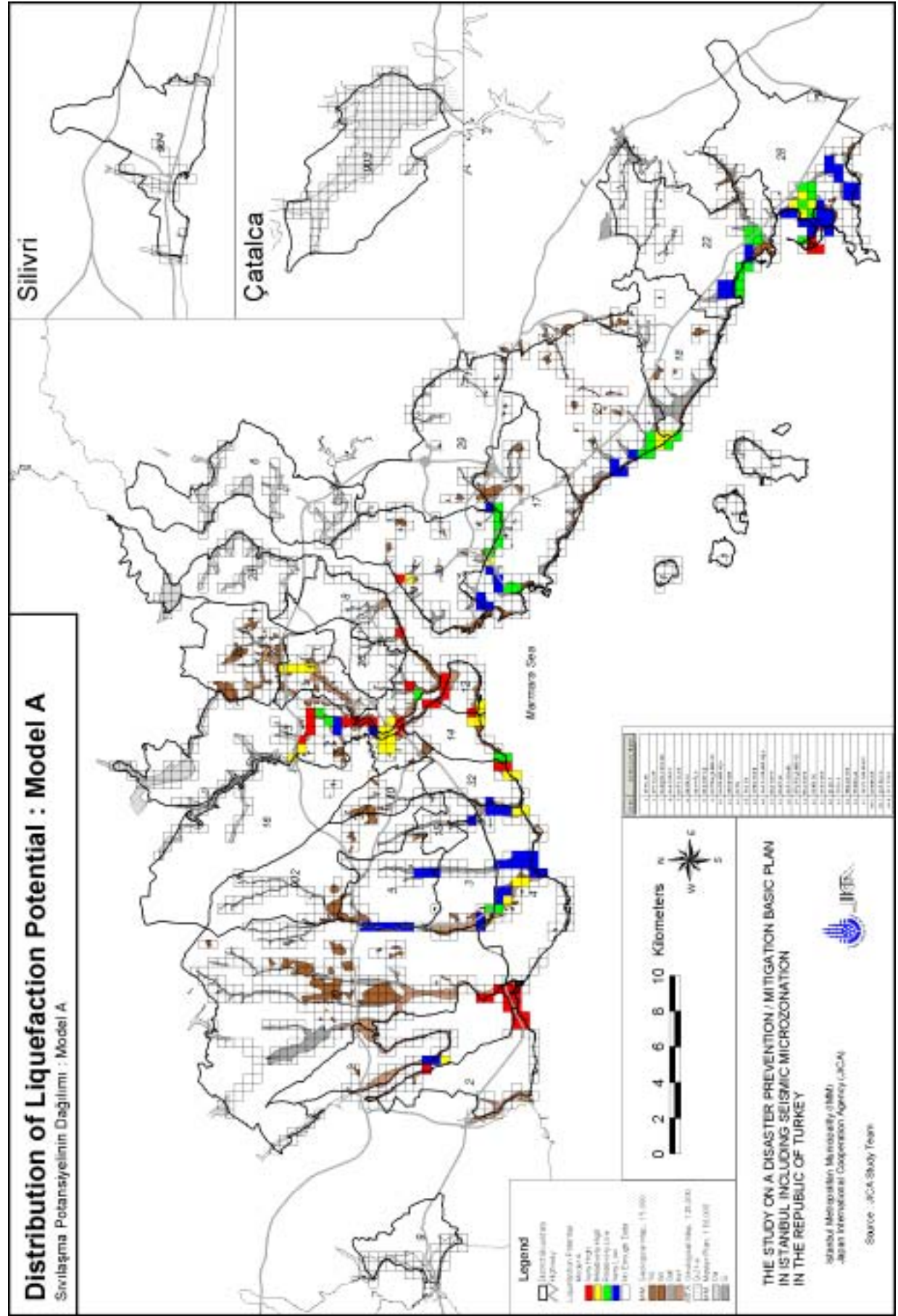
Şekil 7.3.8 Sıvılaşma Potansiyeli Alanı

7.3.4. Sıvılaşma Potansiyeli

Herbir grid için analizin sonuçları Ek'te gösterilmiştir. Bu sonuçlar Tablo 7.3.4 ve Şekil 7.3.9 - Şekil 7.3.10 arasında özetlenmiştir.

Tablo 7.3.4 Sıvılaşma Analizinin Özeti

Sıvılaşma Potansiyeli	Kriter	Açıklama	Grid Sayısı	
			Model A	Model C
Çok Yüksek	$15 < P_L$	Zemin iyileştirmesi kaçınılmazdır.	38	40
Göreceli Yüksek	$5 < P_L \leq 15$	Zemin iyileştirmesi gereklidir. Önemli yapıların incelenmesi kaçınılmazdır.	35	42
Göreceli Düşük	$0 < P_L \leq 5$	Önemli yapıların incelenmesi gereklidir.	36	28
Çok Düşük	$P_L = 0$	Önlem gerekli değildir.	70	69
Bilinmeyen	-	Zemin bilgisi mevcut değil.	1,313	1,313

Şekil 7.3.9 Sivilaşma Potansiyeli Dağılımı : Model A

Deprem Modeli C'nin sonuçları Model A'dan biraz daha yüksek bir sivilaşma potansiyeli göstermektedir.

Sivilaşma potansiyeli farklı alanlarda değişiklik göstermektedir. Bazı alanlar düşük sivilaşma potansiyeli gösterirken diğer bir alan yüksek bir sivilaşma potansiyeli göstermektedir. Yüksek sivilaşma potansiyeli gösteren alanlar aşağıdaki gibidir;

- (1) Küçükçekmece Gölü'nün batısında, K-KD'dan G-GB yönünde yayılan bataklık boyunca uzanan alan
- (2) Küçükçekmece Gölü'nün güneyindeki sulukum
- (3) Zeytinburnu sınırına yakın kıyı kesimi
- (4) Fatih ve Eminönü arasındaki sınıra yakın kıyı kesimi
- (5) Haliç'in kıyı kesimi
- (6) Haliç boyunca uzanan bataklık
- (7) Beyoğlu'ndaki Gazi Hasan Paşa Parkı'na uzanan bataklığın ortasındaki alan
- (8) Beşiktaş iskelesi civarındaki alan
- (9) Avrupa yakasında Boğaziçi Köprüsü'nün kuzeyindeki civar kıyı kesimi
- (10) Tuzla'daki Sakız Adası'nın yarımadasına yakın alan

Tablo 7.3.5 yukarıda belirtilen alanlardaki genel arazi kullanımını göstermektedir.

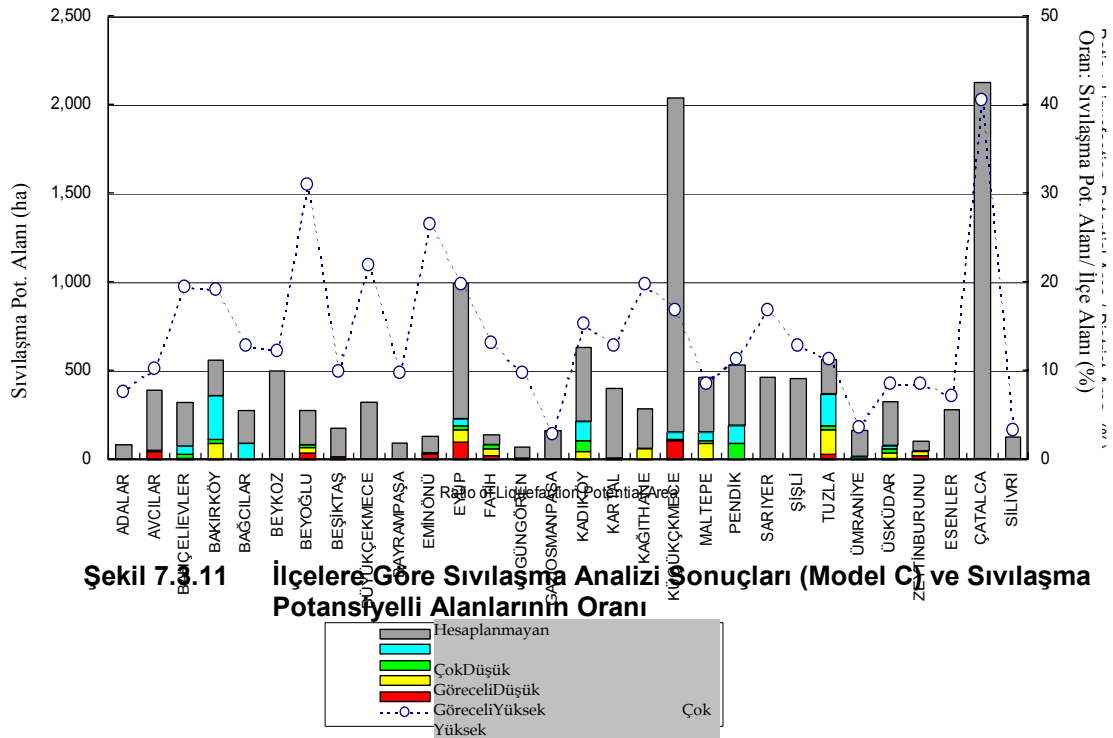
Tablo 7.3.5 Yüksek Sivilaşma Potansiyelli Alanlarda Arazi Kullanımı

Alan	Arazi Kullanımının Genel Özellikleri
a	Bataklık. Bina yok.
b	Sulukumun ortasından çevreyolu geçmektedir. Az ve orta katlı ticari binalar ve konutlar bulunmaktadır.
c	Çoğunlukla park ve açık alan olarak kullanılmaktadır. Kentsel planlama alanında az sayıda bina mevcuttur.
d	Yoğun olarak az ve orta katlı ticari binalar ve konutlar mevcuttur.
e	Körfez boyunca uzanan alan liman olarak kullanılmaktadır. Yollarla liman arasındaki alan park olarak ve karada kalan kısım genelde ticari bölge olarak kullanılmaktadır.
f	Nehir boyunca zayıf toprak. Çoğunlukla park yada yeşil alan olarak kullanılmaktadır.
g	Çoğunlukla park yada yeşil alan olarak kullanılmaktadır. Birçok az katlı konut bulunmaktadır.
h	Bir liman mevcuttur. Yollar ile deniz arasındaki kısım park olarak ve karada kalan kısım genelde ticari bölge olarak kullanılmaktadır.
i	Alan park ve yeşil alan olarak kullanılmaktadır.
j	Sahil endüstri bölgesi olarak kullanılmaktadır.

Kaynak: JICA Çalışma Ekibi

Tablo 7.3.6 ve Şekil 7.3.11 ilçe bazında sıvılaşma potansiyeli analizinin sonuçlarını göstermektedir. Tablodaki alan, jeolojik zemin yapısı üzerindeki 500 m. grid sonuçlarını yansıtmak üzere hesaplanmıştır.

- Sıvılaşma analizi yapılan alanın sıvılaşma potansiyeli alanına oranı %17 dir.
- Sıvılaşma analizi yapılmamış olan ilçeler; Adalar, Büyükçekmece, Bayrampaşa, Sarıyer, Şişli, Esenler, Çatalca ve Silivri'dir.
- Potansiyelin “Çok Yüksek (Model C)” olarak değerlendirildiği alanların 40 ha.’dan geniş olduğu ilçeler Küçükçekmece, Eyüp, Avcılar ve Beyoğlu’dur.

Sıvılaşma değerlendirmesinin sonuçları ışığında gelecekte yapılması gereken işler aşağıda belirtilmiştir:

- Tercihen yüksek sıvılaşma potansiyeli gösteren alanlar için daha kesin değerlendirme gerçekleştirmek amacıyla detaylı çalışmalar yapılmalıdır.
- Dolgu alanları yada Alüvyonlu zemindeki bu çalışmada değerlendirme yapılmamıştır, veri toplanması ve ek zemin çalışması bu alanların değerlendirmesinin yapılması için gerçekleştirilmelidir.
- Bu çalışmanın amacı yüksek sıvılaşma potansiyeline sahip alanların işaretlenmesidir. Bundan dolayı, yapay dolgu ve Alüvyonlu zeminde bulunan önemli tesisler için özel detaylı çalışma yapılması gereklidir.

- Bu çalışmanın amacı yüksek sıvılaşma potansiyeline sahip alanların işaretlenmesidir. Bundan dolayı, yapay dolgu ve Alüvyonlu zeminde bulunan önemli tesisler için özel detaylı çalışma yapılması gereklidir.

Tablo 7.3.6 İlçelere Göre Sıvılaşma Analizi Sonuçları

Kod	İlçe	Yapay Dolgu ve Kuvaternar Depozit (ha)	Sıvılaşma Potansiyeli Alan (ha)										Hesaplanan alan /Sıvılaşma Pot. Alanı (%)
			Model A						Model C				
			Çok Yüksek	Göreceli Yüksek	Göreceli Düşük	Çok Düşük	Hesap yok	Çok Yüksek	Göreceli Yüksek	Göreceli Düşük	Çok Düşük	Hesap yok	
1	ADALAR	84	0	0	0	0	84	0	0	0	0	84	0
2	AVCILAR	390	45	0	0	11	334	45	0	7	4	334	14
3	BAHÇELI EVLER	321	0	11	17	51	242	0	11	17	51	242	25
4	BAKIRKÖY	561	0	96	23	246	196	0	96	23	246	196	65
5	BAĞCILAR	280	0	0	0	91	189	0	0	0	91	189	32
6	BEYKOZ	503	0	0	0	0	503	0	0	0	0	503	0
7	BEYOĞLU	275	41	29	15	2	188	41	29	15	2	188	32
8	BEŞİKTAS	179	18	0	0	0	160	18	0	0	0	160	10
9	BÜYÜKÇEKMECE	321	0	0	0	0	321	0	0	0	0	321	0
10	BAYRAMPASA	93	0	0	0	0	93	0	0	0	0	93	0
12	EMİNÖNÜ	134	31	10	0	0	93	31	10	0	0	93	31
13	EYÜP	991	95	73	27	38	757	103	65	27	38	757	24
14	FATİH	137	26	34	22	0	55	26	34	22	0	55	60
15	GÜNGÖREN	70	0	0	0	4	66	0	0	0	4	66	6
16	GAZİ OSMANPAŞA	161	0	3	0	0	158	0	3	0	0	158	2
17	KADIKÖY	631	0	15	95	104	418	0	48	62	104	418	34
18	KARTAL	402	0	4	3	0	395	0	4	3	0	395	2
19	KAĞITHANE	285	0	60	0	0	225	0	60	0	0	225	21
20	KÜÇÜKÇEKMECE	2,041	108	7	0	39	1,886	108	7	0	39	1,886	8
21	MALTEPE	464	0	42	65	45	312	0	90	17	45	312	33
22	PENDİK	534	0	0	94	98	341	0	0	94	98	341	36
23	SARIYER	465	0	0	0	0	465	0	0	0	0	465	0
26	ŞİŞLİ	451	0	0	0	0	451	0	0	0	0	451	0
28	TUZLA	561	13	79	100	178	190	32	133	26	178	190	66
29	ÜMRANİYE	160	0	0	1	11	148	0	0	1	11	148	7
30	ÜSKÜDAR	320	9	16	35	14	246	9	33	18	14	246	23
32	ZEYTİNBURUNU	97	23	20	1	5	47	23	20	1	5	47	51
902	ESENLER	275	0	0	0	0	275	0	0	0	0	275	0
903	ÇATALCA	2,127	0	0	0	0	2,127	0	0	0	0	2,127	0
904	SİLİVRİ	125	0	0	0	0	125	0	0	0	0	125	0
	Toplam	13,435	409	500	499	938	11,089	436	644	335	931	11,089	17